

«І ВЧИЛОСЯ СЕРЦЕ В ЛЮДИНІ ПОБАЧИТИ БОГА...»

Ірина Венгер

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна*

У яких одиницях виміру можна оцінювати творчість? Чи думаємо ми, журналісти, над тим, що наша праця дає суспільству? Біжимо за сенсаціями? Шукаємо швидкої популярності і заробітку? Допомогаємо людям? Чи їхні проблеми – це лише ще одна тема для майбутнього матеріалу? Як і для чого працюємо ми, журналісти?! Відповіді на усі ці питання спробувала віднайти Тетяна Олександрівна Дейнегіна у своєму посібнику «Майстерність телеведучого: вступ до спеціальності»¹. Особистий практичний досвід, а також ґрунтовний аналіз наукових та публіцистичних праць, допомогли авторці розкрити перед читачами професію ведучого з її першооснов, показати працівника телебачення як цілісний образ гармонійно розвинутої, інтелектуальної особистості з високим рівнем моральної відповідальності. Ведучий у Тетяни Дейнегіної – не лише виразне «обличчя» телеканалу, а, передовсім, творчий працівник з активно-авторською, громадянською позицією.

Журналіст, ведуча, викладач – Тетяна Олександрівна проводить читачів свого посібника найрізноманітнішими коридорами такого рідного їй телевізійного дому. У передпокої – історія становлення українського телебачення. «Нам випала телеепоха...», – віршованими рядками Дейнегіна-поетеса розповідає про переживання тих, хто «серцями казали-страждали», хто вчився в «людині побачити Бога», хто був очима історії «й речником і піснярем», хто щоденною відчайдушною працею зводив «Храм телеекрану» [с. 5]. Вона переповідає незабутні уроки майстерності від корифеїв луганського телебачення: диктора і телерадіожурналіста Віктора Савченка, дикторів Валентини Позднякової і Валерія Чернухина, тележурналістів Геннадія Довнара, Олександра Віхрова, Людмили Медведєвої, голови Луганського комітету телебачення і радіомовлення Петра Оснача.

Тетяна Дейнегіна детально розповідає про специфіку роботи представників різних екранних професій. Журналіст, редактор, диктор, ведучий – усі ці люди є серцем телебачення, його творчим «симбіозом». Авторка підкреслює роль редактора у роботі над телевізійною програмою, адже «високого рівня первісного тексту» важко досягнути без його допомоги [с. 86]. Правда, науковець і відома журналістка Тетяна Дейнегіна переконана, що втручання редактора «не повинно знищувати авторський почерк» [с. 89]: «З'явився по-справжньому авторський голос, із власними думками, своєю особливою інтонацією, нехай, може, неоднозначними, але власними думками» [с. 91].

©Венгер І, 2013

¹ Дейнегіна Т.О. Майстерність телеведучого: вступ до спеціальності: навч. посібник / Т. О. Дейнегіна. – Луганськ : ТОВ «Віртуальна реальність», 2010. – 332 с.

Говорячи про журналіста, авторка наводить уривок з «Притчі про сіяча». «Зерно – це Боже Слово...», а сьогодні це слово у наших руках. Отож, плекати його, аби це життєдайне зерно проросло на добрій землі, – щоденне завдання журналіста: «А те, що на добрій землі, – це оті, хто як слово почує, береже його в щирому й доброму серці, – і плід приносять вони терпеливості» [с. 99]. Слово і дія для працівника телебачення – це дві невід’ємні частини його професійної творчості. Тетяна Олександрівна радить журналістам не приміряти на себе роль Пилата, а виконувати свій святий обов’язок «показувати дійсно існуючих людей у реальних обставинах, нести правду туди, де панує брехня, нести Надію туди, де панує відчай та безвихідь» [с. 106]. Адаже найцінніше, чим нас нагороджено – це правом «Слово мовити».

Журналіст повинен завжди прагнути індивідуального способу викладу своїх матеріалів. Вимога сучасного телебачення – це персоніфіковані тексти, коли не так важливо «що сказали», як те, «хто сказав» [с. 105]. Вочевидь тому велику увагу Тетяна Дейнегіна приділяє темі авторства на телебаченні. Коли на зміну безособистісним зверненням до глядачів акторів-дикторів прийшли «персоніфіковані журналістські повідомлення, думки, висловлювання тощо», тоді з’явилась нова фахова «екранна субстанція» – телевізійний ведучий [с. 49]. Для підтвердження важливості авторського голосу в тексті, авторка підручника наводить «Десять заповідей» О. Купріна, які він вважав обов’язковими для письменника-реаліста. Ось одна з них, на нашу думку, найвизначальніша: «Якщо опишуєш від своєї особи, покажи цю свою особу, свій темперамент, настрої, обставини життя. Словом, нічого «зовнішнього», що не було б пропущене «крізь призму» твоєї індивідуальної душі або кого-небудь іншого. Ми не знаємо «природи» самої по собі, без людини» [с. 80].

Діяти словом, навіювати довіру, дарувати піднесення, створювати відповідні образи – це лише невеликий перелік усіх вмінь людини екранної професії, які перераховує Тетяна Дейнегіна. Першими, хто промовляв до аудиторії крізь призму телекамер, були диктори. На думку авторки, їхній появі передували «міські глашатаї» [с. 150]. Першооснови цієї професії закладались у радіоному просторі, де програму вела людина «без обличчя, очей, жестів, міміки» і була лише виконавцем [с. 180]. Коли дикторська професія перейшла на телебачення, то екран вимагав від її представників уже більше навичок, зокрема, артикуляційного мовлення, яке можна «не лише слухати, але й дивитися» [с. 183]. Т. Дейнегіна пропонує до поняття диктор синонім – людина, що «телеведе» [с. 153]. На її думку, для цієї професії потрібні: «широка освіта, знання життя і людей; розум і спритність; почуття гумору; терпіння; уява; ентузіазм; скромність, заснована на вірі в себе; здатність і уміння працювати в колективі» [с. 153].

Мабуть, переломним в історії телебачення є момент, коли на зміну дикторам приходять телеведучі: «Ведучий стає людиною, якій довіряють, по якій звіряють свої погляди, на яку навіть намагаються походити» [с. 105]. Розповідаючи про те, якими повинні бути люди цієї професії, Тетяна Дейнегіна наводить як приклад вислів відомої у радянському телеєфірі ведучої Світлани Сорокіної: «Головне – це бути не настільки красивою, аби викликати роздратування у жінок, і не настільки розумною, аби викликати роздратування у чоловіків» [с. 129]. Авторка посібника розповідає життєві історії багатьох ведучих, професійна діяльність яких принесла їм світову популярність.

Цікавою, зокрема, є діяльність американського «господаря шоу» Волтера Кронкайта. «Ось так йдуть справи» – улюблена фраза ведучого, якою він щоденно закінчував свої передачі. Волтер Кронкайт, який зі сльозами на очах говорив про вбивство Президента Джона Кеннеді, ніби передбачаючи майбутнє, так писав про своїх наступників: «Це красиві люди, які хочуть бути «зірками», але вони мало зацікавлені у журналістиці. Їх значно більше цікавлять гроші, слава, популярність» [с. 141]. Своєю вірністю глядачеві, об'єктивністю та щирістю американський ведучий заслужив на найцінніше для будь-якого працівника телебачення – на любов та довіру глядачів, та увійшов в історію журналістики як «голос упевненості в світі невизначеностей».

Говорячи про ведучого телепрограми, Тетяна Олександрівна також розрізняє виконавця створеної для нього екранної ролі, яка може передбачати і деякі елементи імпровізації, і ведучого-автора, коли «телеведучий водночас є автором журналістського проекту чи сценарного матеріалу, створеного «під себе» (персональна, авторська програма)» [с. 132]. Отже, ведучий – господар виділеного йому телевізійного простору. Науковець стверджує, що автор і ведучий у сучасному інформаційному просторі повинні бути єдиним цілим: «Хто, як не особистості, вибачте за тавтологію, можуть створювати особистісні, авторські програми?!» [с. 105]. Відтак, створити цікаву програму можуть не тільки люди з освітою журналіста. Як приклад успішної творчої роботи недипломованих авторів – програма «Армійський магазин» Олександра Ільїна, «В світі тварин» – Миколи Дроздова, автора книг про живу природу, консультанта Генерального секретаря ООН з екології.

Тетяна Дейнегіна у посібнику «Майстерність телеведучого: вступ до спеціальності» порушила також багато інших важливих питань телевізійної творчості. Зокрема, наголосила, що люди екранної професії покликані стежити за чистотою української мови. Порадила, як журналісту освоїти майстерність проведення інтерв'ю, налагодити діалог не лише з гостем ефіру, а й з глядачами. Розповіла про роботу оператора та режисера – як спільне творче життя. Важливими є думки щодо врахування побажань своєї аудиторії: не легковажити нею, не недооцінювати її, а виховувати у неї високу моральність і духовність, національну гідність, тонкий естетичний смак, глибоку пошану до свого народу. Притча на пам'ять від Тетяни Дейнегіної: «Інколи, концентруючись лише на чашці, ми забуваємо насолодитися смаком самої кави... А найбільш щасливі люди – це не ті, які мають все краще, але ті, які витягають все краще з того, що мають» [с. 317].

Стаття надійшла до редколегії 11.10.12
Прийнята до друку 15.10.12.